

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

DOI 10.52363/2414-5866-2025-2-28

УДК 351.352

*Биченко С.М., к.і.н., доц., НДІ ННІ ЦЗ НУЦЗ України, м. Черкаси,
ORCID:0009-0005-6747-8150,*

*Чубіна А.С., PhD у галузі публічного управління та адміністрування;
заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів влади
Черкаської міської ради, м. Черкаси,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6812-231X>*

*Bychenko, S., PhD of Historical Sciences, Associate Professor, National
University of Civil Defence of Ukraine, Cherkasy,*

*Chubina A., PhD in Public Management and Administration; Deputy Mayor for
the activities of Cherkasy City Council executive authorities, Cherkasy*

РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ГРОМАДАХ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД, ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

IMPLEMENTATION OF CIVIL PROTECTION FUNCTIONS IN COMMUNITIES OF THE CHERKASY REGION: ANALYTICAL REVIEW, CHALLENGES AND SOLUTIONS

У контексті децентралізації системи публічного управління питання цивільного захисту набуває стратегічного значення. Територіальні громади, як первинна ланка державного устрою, отримали не лише право, а й обов'язок — формувати безпечне середовище для своїх мешканців. За результатами дослідження окреслено основні напрямки вдосконалення організації цивільного захисту територіальних громад із метою створення надійного безпекового середовища.

Ключові слова: *цивільний захист, система управління, територіальна громада, органи управління цивільного захисту.*

In the context of decentralization of the public administration system, civil protection issues are becoming strategically important. Territorial communities, as the primary link in the state structure, have been given not only the right but also the obligation to create a safe environment for their residents. Based on the results of the study, the main directions for improving the organization of civil protection in territorial communities with the aim of creating a reliable security environment have been outlined.

Keywords: civil protection, management system, territorial community, civil protection governance bodies.

Постановка проблеми. У сучасних умовах Україна стикається із зростанням ризиків виникнення надзвичайних ситуацій, зокрема через військову агресію, терористичні акти, пандемії, кліматичні зміни та інші глобальні виклики. У зв'язку з руйнуванням інфраструктури, масовою міграцією населення та зростанням частоти надзвичайних ситуацій, питання ефективного функціонування системи цивільного захисту набуває особливої ваги. Держава регулює відносини щодо захисту населення, територій, навколишнього середовища та майна від надзвичайних ситуацій. Забезпечення безпеки життя та здоров'я людини, безумовно, є пріоритетним завданням для розвитку держави в умовах кризових ситуацій. У цьому контексті необхідна реформа системи управління у сфері цивільного захисту, що дозволить підвищити ефективність протидії ризикам та забезпечити належний рівень безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно зі ст. 4 Кодексу цивільного захисту України, цивільний захист — це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період. До суб'єктів цивільного захисту можемо віднести: Уряд України, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та інші органи виконавчої влади у сфері цивільного захисту [2].

Організація цивільного захисту в Україні, на всіх етапах його становлення та розвитку, безпосередньо пов'язана з національною безпекою і обороною країни. Органи місцевого самоврядування отримали чіткі повноваження у сфері цивільного захисту. Законодавчі акти — Кодекс цивільного захисту України, Закон «Про місцеве самоврядування», Постанова КМУ від 09.01.2014 №11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» — закріплюють обов'язки громад щодо планування, інформування та реагування на надзвичайні ситуації.

Гарантією безпеки населення, як складової національної безпеки, має бути ефективна система цивільного захисту, що сформована на рівні територіальної громади. Одним із пріоритетних напрямків у роботі органів місцевого самоврядування є цивільний захист населення [4].

Відповідно до ст. 19 Кодексу до повноважень органів місцевого самоврядування у забезпеченні безпеки життєдіяльності територіальних громад, належать:

- забезпечення цивільного захисту на відповідній території;

– забезпечення реалізації вимог техногенної та пожежної безпеки на суб'єктах господарювання, що належать до сфери їх управління, які можуть створити реальну загрозу виникнення аварії;

– розроблення та забезпечення реалізації програм та планів заходів у сфері цивільного захисту, зокрема спрямованих на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню;

– створення на регіональному та місцевому рівнях комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій, а в разі виникнення надзвичайних ситуацій - спеціальних комісій з їх ліквідації (за потреби), забезпечення їх функціонування;

– забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;

– організація робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на відповідній території міст, селищ та сіл, а також радіаційного, хімічного, біологічного, медичного захисту населення та інженерного захисту територій від наслідків таких ситуацій;

– організація та здійснення евакуації населення, майна в безпечні райони, їх розміщення та життєзабезпечення населення;

– контроль за станом навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічною та епідемічною ситуацією;

– розроблення та здійснення заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування суб'єктів господарювання в особливий період, що належать до сфери їх управління;

– підготовка пропозицій щодо віднесення міст до груп цивільного захисту та подання їх відповідним обласним державним адміністраціям;

– організація та забезпечення життєдіяльності постраждалих від надзвичайних ситуацій, а також під час ведення воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій;

– забезпечення складення довідок про визнання особи постраждалою внаслідок надзвичайних ситуацій;

– ведення обліку фонду захисних споруд цивільного захисту територіальної громади, створення загальнодоступних інформаційних ресурсів та доведення до населення інформації про об'єкти такого фонду, у тому числі у доступній для осіб з порушеннями зору та слуху формі;

– створення згідно з вимогами цього Кодексу комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій, а в разі виникнення надзвичайних ситуацій – спеціальних комісій з їх ліквідації (за потреби), забезпечення їх функціонування.

У складі єдиної державної системи цивільного захисту функціонують постійно діючі органи управління цивільного захисту, координаційні органи, сили цивільного захисту функціональних і територіальних підсистем [2,

4]. А саме, на місцевому рівні – районні, районні у м. Києві держадміністрації, виконавчі органи міських, селищних, сільських рад, підрозділи з питань цивільного захисту, які утворюються в їх складі, підрозділи територіальних органів ДСНС.

У свою чергу координаційними органами на місцевому рівні є місцеві комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій районів, районів у містах (у разі їх утворення), територій міських, селищних, сільських територіальних громад [2, 4].

Для забезпечення доступності для населення послуг у сфері захисту від пожеж та надзвичайних ситуацій, громадської безпеки, екстреної медичної допомоги органи місцевого самоврядування можуть утворювати центри безпеки, в яких можуть розміщуватися пожежно-рятувальні підрозділи, підрозділи Національної поліції та бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги [4]. До основних заходів, що здійснюються в разі переведення єдиної державної системи цивільного захисту з режиму функціонування в мирний час на режим функціонування в особливий період у період воєнного стану, залежно від встановленого ступеня готовності відносяться: 1) оповіщення органів управління та сил цивільного захисту єдиної державної системи цивільного захисту, а також населення про загрозу чи застосування противником засобів ураження; 2) введення в дію та реалізація планів цивільного захисту на особливий період; 3) уточнення потреби в захисних спорудах для укриття населення та приведення в готовність усіх об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, забезпечення цілодобового доступу до таких об'єктів; 4) організація будівництва захисних споруд цивільного захисту, споруд подвійного призначення та виготовлення (монтажування) первинних (мобільних) і облаштування найпростіших укриттів, а також (у разі потреби) відновлення пошкоджених (зруйнованих) об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту і таке інше [2, 4].

Основи організації управління цивільним захистом на місцевому рівні досліджували П. Волянський, О. Гудович, В. Мазуренко, В. Михайлов, І. Соколовський, В. Юрченко та інші [5].

Ученим А. Рогулею досліджено основні функції органів місцевого самоврядування в організації безпеки життєдіяльності територіальних громад в сучасних умовах [6] та у науковій праці [7] розкрив удосконалення функцій органів місцевого самоврядування в організації безпеки життєдіяльності територіальних громад.

Дослідник Д. Кащенко обґрунтував пріоритетні напрями удосконалення вітчизняної системи публічного управління у сфері цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації в умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України, запропонував комплекс практичних заходів щодо посилення інституційної спроможності та стійкості органів

публічної влади до гібридної агресії як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективах [8].

Науковці Коробкін В. та Яковлева Я. сформулювали напрями із внесення змін та доповнень до нормативно правових актів з питань організації системи цивільного захисту на рівні місцевого самоврядування та визначили заходи з удосконалення цивільного захисту територіальних громад [9].

Група вчених Андрієнко М., Гаман П., Овчаренко Б., Гордєєв П., Борис А. дослідили принципові положення у сфері цивільного захисту, що є базисом цивільно-захисних кампаній на території Європи та проаналізували вплив інформаційної відкритості у сфері цивільного захисту ЄС на такі фактори, як: ефективність державного регулювання, безпека населення, ліквідація та попередження надзвичайних ситуацій тощо [10].

Учений В. Мельник зазначає, що у процесі здійснення організаційних заходів, спрямованих на реалізацію суб'єктами забезпечення цивільної безпеки своїх функцій, необхідно враховувати загальну для кожного із цих суб'єктів сукупність заходів, виконання яких дає змогу досягти необхідного рівня ефективності у справі захисту національних інтересів від впливу загроз [11]. Одним з основних принципів здійснення цивільного захисту є гласність, прозорість, вільного отримання та поширення публічної інформації про стан цивільного захисту [2].

Попри значні наукові досягнення в даній сфері, зокрема в Україні та за кордоном, комплексний підхід до вивчення публічного управління та адміністрування в сфері цивільного захисту залишається недостатньо розробленим. Важливість цілісного підходу до дослідження цієї проблематики вимагає подальших наукових зусиль для кращого розуміння та вдосконалення системи цивільного захисту.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні ризиків, що впливають на цивільний захист на сучасному етапі децентралізації влади, реформуванні місцевого самоврядування України та в особливий період у період воєнного стану.

Методологічну базу дослідження складають загальнонаукові та спеціальні методи. Зокрема, використано системний підхід для комплексного вивчення цілісності суб'єктів публічного управління у сфері цивільної безпеки та захисту. Структурно-функціональний метод дозволив проаналізувати окремі компоненти вітчизняної системи кризового менеджменту та характер їх взаємодії. Порівняльний метод використано для зіставлення різних організаційних моделей реагування на надзвичайні ситуації. Аналіз нормативно-правових актів дав змогу визначити особливості інституційного забезпечення діяльності органів влади під час війни. Джерельна база роботи включає нормативно-правові акти України у сфері національної безпеки та цивільного захисту, звіти та аналітичні мате-

ріали органів державної влади, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних авторів, матеріали ЗМІ, інформація з відкритих джерел.

Виклад основного матеріалу. У межах проведеного дослідження було здійснено аналіз доступності інформації з відкритих електронних джерел, зокрема офіційних інтернет-сайтів 66 територіальних громад Черкаської області. Оцінювання здійснювалося за низкою критеріїв, які дозволяють комплексно охарактеризувати рівень відкритості та інформативності ресурсів у сфері цивільного захисту.

Першим критерієм виступає наявність окремої сторінки, присвяченої цивільному захисту, що свідчить про формальне визнання відповідних повноважень органами місцевого самоврядування. Наступним критерієм є оприлюднення програм та планів, які демонструють стратегічний підхід до планування заходів у сфері безпеки.

Особливу увагу приділено доступності інформації щодо об'єктів укриття, зокрема наявності інтерактивних карт або переліків об'єктів укриття, що забезпечують орієнтування населення у разі надзвичайної ситуації. Активність та відкритість комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій (далі – ТЕБ і НС) розглядається як індикатор оперативного реагування та прозорості управлінських рішень.

Останнім критерієм виступає інформування населення, яке оцінюється за регулярністю оновлення даних, доступністю викладеного матеріалу та використанням мультимедійних каналів комунікації.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця інтернет-сайтів громад

	Громада	Сторінка ЦЗ	Програми / плани	Укриття / карта	Комісія ТЕБ і НС	Інформування
1.	Черкаська міська громада	☐ Повна	☐ Програми ЦЗ 2020–2024 роки	☐ Карты укриттів	☐ Відсутні	☐ Telegram, сайт
2.	Вознесенська сільська громада	☐ Активна	☐ Програма ЦЗ 2021–2025 роки	☐ Перелік укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
3.	Гельмязівська сільська громада	☐ Активна	☐ Відсутні	☐ Перелік укриттів	☐ Протоколи оприлюднені	△ Окремі повідомлення
4.	Чорнобаївська селищна громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Перелік укриттів ☐ Е-карта укриттів	☐ Протоколи оприлюднені 2022 року ☐ Не оновлюється	△ Окремі повідомлення
5.	Уманська міська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Е-карта укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
6.	Монастирищенська міська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Е-карта укриттів ☐ Перелік	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення

				укриттів		
7.	Шполянська міська об'єднана громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Е-карта укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
8.	Стеблівська селищна громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Е-карта укриттів	☐ Відсутні	☐ Відсутні
9.	Бужанська сільська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Перелік укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
10.	Селищенська сільська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Перелік укриттів	☐ Відсутні	☐ Відсутні
11.	Христинівська міська громада	☐ Активна	☐ Відсутні	☐ Е-карта укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
12.	Маньківська селищна громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Е-карта укриттів ☐ Перелік укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
13.	Баштєчківська сільська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Е-карта укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
14.	Дмитрушківська сільська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Е-карта укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
15.	Корсунь-Шевченківська міська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Перелік укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
16.	Городищенська міська громада	☐ Часткова	☐ Програма ЦЗ 2026–2030 роки	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення ☐ Не оновлюється
17.	Медведівська сільська громада	☐ Часткова	☐ Програма ЦЗ 2021	☐ Відсутня	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
18.	Катеринопільська селищна громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Відсутня	☐ Протоколи оприлюднені 2023 року ☐ Не оновлюється	△ Окремі повідомлення ☐ Не оновлюється
19.	Драбівська селищна громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Протоколи оприлюднені 2021 року ☐ Не оновлюється	☐ Відсутні
20.	Матусівська сільська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Відсутня	☐ Протоколи оприлюднені 2019 року ☐ Не оновлюється	△ Окремі повідомлення ☐ Не оновлюється
21.	Балаклеївська сільська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Протоколи оприлюднені 2023 рік	△ Окремі повідомлення
22.	Руськополянська об'єднана громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Протоколи оприлюднені	△ Окремі повідомлення
23.	Водяницька	☐ Част-	☐ Відсутні	☐	☐ Відсутні	△ Окремі

	сільська громада	кова		Відсутня		повідомлення
24.	Лисянська селищна громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Не оновлюється
25.	Мокрокалигірська сільська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Відсутня	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
26.	Піщанська сільська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні
27.	Чигиринська міська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
28.	Будищенська сільська громада	☐ Часткова	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
29.	Звенигородська міська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Е-карта укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
30.	Тальнівська міська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Перелік укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
31.	Єрківська селищна громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Перелік укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
32.	Золотоніська міська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Е-карта укриттів ☐ Перелік укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
33.	Буцька селищна громада	☐ Порожня	☐ Відсутні	☐ Е-карта укриттів	☐ Відсутні	☐ Не оновлюється
34.	Канівська міська рада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Перелік укриттів	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
35.	Набутівська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Програма 2021-2025	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
36.	Степанецька сільська громада	☐ Відсутня	☐ Програма ЦЗ 2023-2027	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
37.	Тернівська сільська рада	☐ Відсутня	☐ Програма ЦЗ 2023-2025	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
38.	Ліпльвська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Програма ЦЗ 2025	☐ Відсутня	☐ Відсутня	☐ Відсутні
39.	Ватутінська міська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Протоколи оприлюднені	△ Окремі повідомлення
40.	Бабанська селищна громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутня	☐ Протоколи оприлюднені	△ Окремі повідомлення
41.	Смілянська міська рада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні
42.	Вільшанської селищна громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Месенджери △ Окремі повідомлення
43.	Виноградська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутня	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
44.	Лип'янська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення

45.	Шевченківська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
46.	Зорівська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
47.	Іркліївська сільська громада	☐ Порожня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
48.	Новодмитрівська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні
49.	Шрамківська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
50.	Жашківська міська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні
51.	Іванківська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні
52.	Ладжинська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні
53.	Паланська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні
54.	Кам'янська міська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
55.	Березняківська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутня	☐ Відсутня	△ Окремі повідомлення
56.	Бобрицька сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутня	☐ Відсутня	△ Окремі повідомлення
57.	Леськівська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні
58.	Михайлівська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
59.	Мошнівська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення ☐ Не оновлюється
60.	Мліївська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
61.	Ротмістрівська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Не оновлюється
62.	Сагунівська об'єднана громада	☐ Відсутня	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Не оновлюється
63.	Степанківська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	☐ Не оновлюється
64.	Червонослобідська сільська громада	☐ Відсутня	☐ Відсутня	☐ Відсутні	☐ Відсутні	△ Окремі повідомлення
65.	Білозірська сільська громада	На момент звернення 11.07.2025 сайт в режимі наповнення				
66.	Великохутірська сільська громада	На момент звернення 11.07.2025 сайт недоступний				

Джерело: складено на підставі [12]

Дослідження офіційних сайтів територіальних громад області засвідчило, що рівень інформування населення про заходи цивільного захисту є недостатнім. Із 28 проаналізованих громад лише п'ять мають окрему, регулярно сторінку що оновлюється, присвячену цивільному захисту або суміжним темам. Ці ресурси містять інформацію про діяльність органів управління у сфері безпеки, тоді як решта громад оновлюють відповідні розділи частково або епізодично.

У 21 громаді на сайтах розміщено дані про наявні укриття — у вигляді електронних мап або переліків об'єктів, де облаштовані захисні споруди. Водночас лише вісім громад оприлюднили інформацію про затвердження програм чи планів, спрямованих на забезпечення захисту населення від надзвичайних ситуацій.

Офіційні сайти 47 територіальних громад використовуються для попередження населення про потенційні загрози, однак у восьми з них відповідна інформація не оновлювалася протягом тривалого часу, незважаючи на зміну безпекової ситуації в країні та сезонні ризики, пов'язані з погодними умовами.

Щодо діяльності комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, лише дев'ять громад публікують інформацію про їх роботу. При цьому п'ять із них не оприлюднювали протоколи засідань протягом останніх двох-п'яти років, що свідчить про низький рівень прозорості. Для подолання зазначених проблем необхідне впровадження системного підходу до інформаційної політики у сфері цивільного захисту, що включає стандартизацію вебресурсів, регулярне оновлення даних та забезпечення прозорості прийняття рішень.

На основі аналізу офіційних вебресурсів територіальних громад встановлено, що значна частина з них демонструє формальний підхід до інформування населення. Створення сторінок, присвячених цивільному захисту, часто не супроводжується змістовним наповненням, що унеможлиблює доступ громадян до життєво важливої інформації. Такий формалізм свідчить про відсутність системного підходу до комунікації у сфері безпеки.

Крім того, спостерігається низький рівень прозорості у діяльності комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій. Багато громад не оприлюднюють протоколи засідань, що суперечить принципам відкритого врядування та унеможлиблює громадський контроль за прийнятими рішеннями.

Ще однією проблемою є обмежений доступ до інформації про захисні споруди. Відсутність інтерактивних карт укриттів або їх нерегулярне оновлення створює ризики для населення у разі виникнення надзвичайної ситуації.

Для подолання зазначених проблем необхідно впровадити низку заходів. По-перше, слід стандартизувати структуру вебсторінок, присвячених цивільному захисту, із чітко визначеним переліком обов'язкових розділів та регулярним оновленням інформації — щонайменше щомісячно. По-друге, важливо забезпечити публікацію протоколів засідань комісій ТЕБ і НС, а також формування щорічних звітів про діяльність у сфері цивільного захисту. У сфері комунікації доцільно впровадити сучасні цифрові інструменти, зокрема Telegram-боти, сторінки у соціальних мережах (наприклад, Facebook), а також SMS-розсилки для оперативного інформування населення. Це дозволить значно підвищити швидкість та ефективність передачі критичної інформації.

Стратегічне планування має включати розробку локальних програм цивільного захисту у співпраці з представниками громадськості, що забезпечить врахування специфіки кожної громади та підвищить рівень довіри до органів влади. Фінансування заходів цивільного захисту повинно здійснюватися за рахунок цільових бюджетних коштів, із чітким плануванням витрат та контролем їх використання.

Висновок. Цивільний захист як індикатор управлінської спроможності територіальних громад в умовах воєнного стану. Результати моніторингу свідчать про пряму кореляцію між рівнем прозорості та доступності інформації і здатністю громади оперативно реагувати на загрози. Це підтверджує необхідність комплексного підходу до вдосконалення механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту, особливо в умовах воєнного стану. Дані дослідження дозволяють виокремити низку ключових напрямів удосконалення системи цивільного захисту в умовах воєнного стану. Передусім, адаптація нормативно-правової бази є необхідною передумовою ефективного функціонування механізмів реагування на надзвичайні ситуації. Оновлення законодавчих актів з урахуванням специфіки воєнного часу та змін в управлінських процедурах забезпечить належну координацію дій на всіх рівнях влади.

Важливим чинником підвищення оперативності реагування виступає інтеграція інформаційних систем, що передбачає створення єдиних цифрових платформ для обміну даними між державними органами, місцевими адміністраціями та громадськими організаціями. Це сприятиме своєчасному прийняттю управлінських рішень, особливо в умовах обмежених ресурсів.

Не менш значущим є посилення взаємодії з громадами шляхом розбудови ефективних каналів комунікації, проведення навчань і тренінгів для представників місцевої влади, а також впровадження механізмів зворотного зв'язку. Такий підхід підвищує рівень готовності населення до дій у кризових ситуаціях. Мобілізація ресурсів потребує створення гнучкої системи збору та розподілу матеріальних засобів, що дозволить оперативно спрямовувати їх у найбільш уразливі регіони. Паралельно, професійна підготовка

кадрів у сфері цивільного захисту має здійснюватися на постійній основі, забезпечуючи адаптацію управлінських практик до умов воєнного стану. Нарешті, міжнародна співпраця з провідними організаціями, такими як ООН, Червоний Хрест та НАТО, відкриває можливості для обміну досвідом, залучення експертної підтримки та отримання фінансової й гуманітарної допомоги. Таким чином, реалізація зазначених напрямів створює комплексну основу для підвищення стійкості системи цивільного захисту, забезпечення її адаптивності та ефективності в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України. Закон України (Відомості Верховної Ради, 2018, № 31, ст.241) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
2. Кодекс цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради, 2013, № 34-35, ст.458) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
3. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170) URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Постанова КМУ від 09.01.2014 № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» (Верховна Рада України (ВРУ), URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text>).
5. Організація управління цивільним захистом на місцевому рівні: навчальний посібник / заг. ред. П.Б. Волянського. Київ, 2015. 553 с.
6. Рогуля А.О. Роль органів місцевого самоврядування в забезпеченні безпеки життєдіяльності територіальних громад. Інвестиції: практика та досвід: - 2017. № 2. С.99–102.
7. Рогуля А.О. Функції органів місцевого самоврядування в організації безпеки життєдіяльності територіальних громад України: дис. канд. наук держ. упр.: 25.00.04. Київ, 2019. 243 с.
8. Кащенко Д. В. Основні напрями удосконалення публічного управління надзвичайними ситуаціями в Україні. Державне будівництво. 2024. № 2 (36). С.366–377. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-24>.
9. Коробкін В., Яковлева Я. Удосконалення системи цивільного захисту територіальних громад як запорука підвищення рівня спроможностей єдиної державної системи цивільного захисту. Науковий вісник: Державне управління, № 1 (11) (2022), С.42–60. DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)-42-60](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-42-60).
10. Андрієнко М.В., Гаман П.І., Овчаренко Б.О., Гордєєв П.М., Борис А.О. Аналіз процесу інформаційної відкритості органів публічної влади у сфері цивільного захисту: досвід країн ЄС. Наукові перспективи. 2022. N 2(20). С.12-21. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-2\(20\)-12-21](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-2(20)-12-21).
11. Мельник В.І. Роль цивільного захисту в забезпеченні національної безпеки України в умовах євроінтеграції. науковий журнал «Південноукраїнський правничий часопис», ОДУВС, м. Одеса: - 2022 №4 Том 2, С.224-229. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.2.35>.
12. Інтернет-сайти територіальних громад Черкаської області (на момент звернення 11.07.2025).

References:

1. “On the National Security of Ukraine: Law of Ukraine”. [Pro nacional'nu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy]. (Vedomosti Verkhovna Rada (VVR), 2018, № 31. 241) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. “Civil Protection Code of Ukraine”. [Kodeks cyvil'nogo zahystu Ukrainy]. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2013/ № 34-35. 458. Print.
3. “On local self-government in Ukraine. Law of Ukraine”. [Pro misceve samovrjaduvannja v Ukraini. Zakon Ukrainy]. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. May 21, 1997. № 24, 170. Print.
4. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 09.01.2014 № 11 “On Approval of the Regulation on the Unified State System of Civil Protection” [Pro zatverdzhennia Polozhennia pro yedynu derzhavnu systemu tsyvilnoho zakhystu] (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VRU).
5. Organisation of civil protection management at the local level [Orhanizatsiia upravlinnia tsyvilnym zakhystom na mistsevomu rivni]: a textbook / edited by P.B. Volyansky. Kyiv. 2015. 553 p. [in Ukrainian].
6. Rohulia, Andrii. The role of local governments in ensuring the safety of local communities [Rol orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v zabezpechenni bezpeky zhyttiediialnosti terytorialnykh hromad]. Investments: practice and experience. 2017. № 2. 99–102 p. [in Ukrainian].
7. Rohulia, Andrii. Functions of Local Self-Government Bodies in Organising the Safety of Life of Territorial Communities of Ukraine [Funktsii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v orhanizatsii bezpeky zhyttiediialnosti terytorialnykh hromad Ukrainy]: Candidate of Science in Public Administration: 25.00.04. Kyiv, 2019. 243 p. [in Ukrainian].
8. Kashchenko, D.V. (2024). Main directions for improving public emergency management in Ukraine [Osnovni napriamy udoskonalennia publicnoho upravlinnia nadzvychainymy situatsiiamy v Ukraini]. State Formation, no. 2 (36), 366–377. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-24> [in Ukrainian].
9. Valerii Korobkin, Yaroslava Yakovleva. Improvement of the system of civil protection of territorial communities as a guarantee of increasing the level of capacity of the unified state system of civil protection [Udoskonalennia systemy tsyvilnoho zakhystu terytorialnykh hromad yak zaporuka pidvyshchennia rivnia spromozhnostei yedynoi derzhavnoi systemy tsyvilnoho zakhystu]. Scientific Herald: Public Administration, 1(11) (2022), 42–60. DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)-42-60](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-42-60). [in Ukrainian].
10. Mykola Andrienko, Petro Haman, Bohdan Ovcharenko, Pavlo Gordeev, Anton Borys. Analysis of the process of information openness of public authorities in the field of civil protection: the experience of eu countries [Analiz protsesu informatsiinoi vidkrytosti orhaniv publichnoi vlady u sferi tsyvilnoho zakhystu: dosvid krain YeS]. Scientific perspectives. No. 2 (20) (2022). 12-21. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-2\(20\)-12-21](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-2(20)-12-21) [in Ukrainian].
12. Websites of local communities in Cherkasy region (as of 11 July 2025).